

Edebiyat

9. SINIF HIKAYE, HIKAYE TÜRLERİ, HIKAYEDE BAKIŞ AÇILARI

www.edebiyatnotu.com

HİKÂYE / HİKAYENİN TANIMI VE UNSURLARI

- **Hikaye**, sözlükte bir olayın, sözlü veya yazılı olarak aktarılması biçiminde ifade edilir. Hikâye, ilk edebî eserlerden olan destanla birlikte doğmuş fakat günümüze kadar önemli değişimler göstererek günümüze kadar gelmiştir. Hikâyenin modern anlamda edebî eser türü hâline gelmesi 19. yüzyıldaki yazarların metinleri ile mümkün hâle gelmiştir.

Hikayenin Genel Özellikleri

- Yaşanmış ya da yaşanması mümkün olay ve durumları kişi, yer, zaman öğeleri kullanılarak anlatılan kısa yazılara “**hikaye**” denir.
- Hikayede amaç duygu ve hayalleri yansıtmaktır.
- Hikaye, yaşanmış ya da yaşanma ihtimali olan olayları, durumları ilgi çekici biçimde anlatan olay çevresinde gelişen bir türdür.
- Her hikayede belli bir olay, olayı yaşayan kişi ya da kişiler (kahraman), olayın geçtiği mekan (yer), olayın gerçekleştiği zaman gibi unsurlar bulunur.
- Her hikaye mutlaka bir olay ya da duruma dayanır.
- Kişilerin hayatlarının belli ve kısa bir anı anlatılır, ayrıntılara girilmez.
- Olaylar, ya birinci ya da üçüncü kişi ağzıyla anlatılır.
- Hikaye romana göre daha kısa bir edebi türdür. Bu nedenle karakterler, yer, zaman sınırlıdır.

Klasik Hikayeler üç bölümden oluşur:

a) Serim bölümünde olayın kahramanları, yeri ve başlangıcı ile ilgili ipuçları verilir.

b) Düğüm bölümü ise, hikâyenin merak unsurunun olduğu noktadır, yani okuyucunun kafasında yoğunlaşan büyük soru ve cevaplar buradadır. Düğüme kadar olan her bir soru ara düğümdür. Bir hikâyede birden çok ara düğüm olabilir. Ara düğümler, ana düğümü destekler, kuvvetlendirir. Buna merak unsuru denir. Her görülen soru düğüm, cevabı da çözümdür.

c) Sonuç bölümünde yazar olayı veya olayları sonuca bağlar; çözülmüş olan ana düğümün ardından hikâye sonlanır.

Hikayenin Unsurları

Kişiler: Hikâyede geçen olaylar, genelde merkezde yer alan insanların çevresinde gelişmektedir. Hikâyede bulunan kişiler, olay örgüsünün üstlendikleri işleve göre önemli hâle geliri. Şahıslar, olay örgüsü içerisindeki tutum ve davranışı ile bireysel veya toplumsal olan bazı değerleri temsil etmektedir. Kişileri ve olayları içinde kazandıkları birçok özellikleri belirlemek hikâyeyi anlamakta önemli bir noktadır.

Olay örgüsü: Olaylar, gündelik yaşamdan ve her zaman yaşanabilecek gerçek olaylardır. Olay örgüsü ise kurgusal olayların edebî eserlerde sıralanışı ile oluşan bir düzenlemeler bütünüdür. Bu açıdan olay örgüsü, edebî eserlerin kurmaca dünyasının önemli parçasıdır.

Mekân: Hikâyede geçen olayın oluştuğu çevre ve yere mekân adı verilir. Edebî eserlerde mekân, genellikle kişilerin psikolojik açıdan özelliklerini ortaya çıkarmak için bir aracı olarak kullanılmaktadır.

Zaman: Hikâyede gerçekleşen olayların yaşandığı zaman, gün, mevsim, yıl gibi çeşitli ifadeler metnin zaman algısını oluşturur. Hikâyedeki olaylar kendine özgü bir zaman çevresi vardır ve tercih edilen alanda olayların akışını tamamen etkiler. Hikâyedeki olaylar genelde çok uzun zaman dilimine yayılmaz. Özellikle kısa hikâyeler olaylar çok kısa zaman içerisinde oluşur ve tamamlanır.

Hikaye Türleri

Olay Hikayesi (Maupassant
Tarzı)

Durum Hikayesi (Çehov
Tarzı)

Olay Hikayesi (Maupassant Tarzı)

Bu tarz öykü tipine klasik vaka öyküsü adı verilir.

Bu tür öykü tarzında olaylar zinciri, kişi, zaman ve yer ögesine bağlı olarak ilerler.

Olaylar gidiş yönüne göre serim, düğüm, çözüm şekline uygun olarak anlatılır.

Olay, zamana göre mantıklı şekilde sıralama ile verilir, düğüm bölümünde ise oluşan merak, çözüm bölümünde ortadan kalkar.

Bu teknik ise Fransız sanatçı Guy de **Maupassant** tarafından geliştirilmiş bir tür olduğu için bu tür şekline Maupassant öyküsü de denir.

Türk edebiyatındaki bu tip eserlerin ve öykücülüğün en büyük temsilcisi olan Ömer Seyfettin'dir. Bizde Refik Halit Karay, Reşat Nuri Güntekin, Samim Kocagöz, Talip Apaydın da gibi yazarlar da olay türü öykü tarzının temsilcileri arasındadır.

ÖRNEK METİN

- Alacakaranlık içinde sivri, siyah bir kayanın belli belirsiz hayali gibi yükselen Şalgo Burcu uyanıktı. Vakit vakit inlettiği trampete, boru seslerini akşamın hafif rüzgârı derin bir uğultu halinde her tarafa yayıyor... Kederli bağırmalarıyla ölümü hatırlatan küfürbaz karga sürüleri, bulutlu havanın donuk hüznünü daha beter artırıyor. Mor dağlar gittikçe koyulaşıyor, gittikçe kararıyordu. Yamaçlardaki dağınık gölgeler, kuşsuz ormanlar, hiçkırın dereler, kaçan yollar, ıssız korular, sanki korkunç bir fırtınanın gürlemesini bekliyorlardı.
- Burcun tepesinde beyazlı siyahlı bir bayrak, can çekişen bir kartal ıstırabıyla, kıvranıyordu. İki bin kişilik muhasara ordusunun çadırları, kaleye giden geniş yolun sağındaki büyük dişbudak ağaçlarının etrafına kurulmuştu. Yerlere kazıklanmış kır atlar, yabancı kokular duyuyor gibi, sık sık başlarını kaldırarak kişniyorlar, tırnaklarıyla kazmaya çalıştıkları toprakların nemli çimenlerini otuyorlardı. **Kütük (Ömer Seyfettin)**

Durum Hikayesi (Çehov Tarzı)

Bir olayı günlük yaşamdaki herhangi bir kesitini ele alıp anlatılan öykülerdir.

Burada serim, düğüm ve çözüm planına uyulmaz. Belli durumun sonucu da yoktur.

Durum öyküsünde merak, heyecan, duygu ve hayallere yer verilir; fikre asla önem verilmez, kişiler kendini doğal ortamında hisseder.

Bu hikayede olayların ve durumların akış yönü okuyucunun hayal gücüne doğru bırakılır.

Bu hikaye türünün dünya edebiyatında ilk kurucusu Rus asıllı yazar, Anton Çehov olduğu için Çehov Tarzı Hikâye de denilmektedir.

Biz edebiyatımızda bulunan temsilcileri ise: Sait Faik Abasıyanık, Tarık Buğra ve Memduh Şevket Esendal.

ÖRNEK METİN

Köyün civarını, çiçek açmış şeftalilerin dibinde derileri pul pul çobanlarla dinlenerek, ekseriya, bahar güneşine sarılıp yürüyerek dolaşım.

Dağlara türkü söyleyen ufacık çobana:

-Karnım aç, yavru? dedim.

Dağarcığından kumlu köy ekmeği ve suyu seli kaçmış Mihaliç peyniri çıkarıp verdi. Pınar buldum, su içtim.

Köye akşama doğru ancak varabildim. Meydandan geçerken ağalar el ettiler.

-Muallim Efendi,? dediler ?Bir çayımızı içmen mi??

-İçeriz be ağa? dedik.

Arkalıksız ufak iskemleye çöktük. Ağalar:

-Eee?Yoruldu zaar. Koca cumayı dağda bayırda ne diye geçirirsin anlamayız.

Sizin sırrınıza akıl ermez ki. Biz eski zaman insanı ne anlarız yenilerin keyfinden, eğlencesinden.?

-Ağalar be, siz her gün dağda bayırdasınız. Ben, çocuklarla şu kümes gibi yerde pinekliyorum. Bir cumayı sizin gibi geçirsem çok mu??

Kıskançlık – Sait Faik Abasıyanık

Hikayede Anlatıcı ve Bakış Açıları

- ⇒ Hikayede anlatıcı, yazardan bağımsız olarak kurgulanmış bir kişidir.
- ⇒ Bakış açısı ise; anlatımın aktarılma biçimidir.
- ⇒ Hikaye ve romanda üç farklı bakış açısı vardır:

1.Hakim – İlahi – Tanrısal Bakış Açısı:

2.Kahraman Bakış Açısı:

3.Gözlemci Bakış Açısı:

1.Hakim – İlahi – Tanrısal Bakış Açısı:

Yaşanmış ve yaşanabilecek her şeyi, kahramanların duygu ve düşüncelerini, zihninden geçenleri bilen anlatıcının var olduğu bakış açısıdır.

Kahramanlar 3. kişilerdir.

Anlatıcı hikayedeki kahramanlarda biri değildir. (Dış ses gibi her şeyi biliyor)

Yaşamasını bilmeyen bu delikanlıdan ayrılarak ev sahipliğiyle ilgili işlerine döndü. Konuşmanın hararetini kaybettiği noktaya yardıma koşmaya hazır bir vaziyette etrafa göz kulak olmaya başladı. Nasıl bir iplik atölyesi sahibi işçilerini yerli yerine yerleştirip atölye içinde gezinir, gıcırtilı ve fazla gürültülü bir ses fark edince hemen koşar, bunu durdurur veya ona gereken hareketi verirse; bunun gibi, Anna Pavlovna da misafir salonunda geziniyor, susan veya çok fazla konuşan bir gruba yanaşıyor, bir söz veya müdahale ile yeniden ölçülü ve münasip bir muhavere makinesi kuruyordu. Lâkin bu ihtimamlar arasında, Piyer'den ayrı bir korkusu olduğu göze çarpıyordu. Piyer, konuşulan şeyleri dinlemek için Mortemar'm bulunduğu yere sokulduğu ve oradan rahibi dinleyen gruba geçtiği sırada onu endişe ile gözetlemişti.

Tolstoy – Savaş ve Barış

ÖRNEK

2.Kahraman Bakış Açısı:

⇒ Anlatım 1.kişi ağzından yapılır.

⇒ Anlatıcının bilgisi kahramanın bilgisi kadardır.

⇒"Ben" anlatıcı yani kahraman anlatıcı her şeyi görme, bilme, sezme gücüne sahip değildir.

⇒ Bilinç akışı, iç monolog gibi tekniklerden yararlanır.

⇒ Genellikle mektup, otobiyografi, psikoloji türünde verilen eserlerde kullanılır.

“Aslında yazar olmak istiyordum. Ama anlatacağım olaylardan sonra jeoloji mühendisi ve müteahhit oldum. Okuyucularım, hikâyemi anlatmaya başladım diye olayların sona erip arkada kaldığını da sanmasınlar. Hatırladıkça olayların içine daha çok giriyorum. Bu yüzden sizlerin de peşim sıra baba ve oğul olmanın sırlarına sürükleneneceğinizi hissediyorum.

1985’te Beşiktaş’ın arkalarında, İhlamur Kasrı’na yakın bir apartman dairesinde yaşıyorduk. Babamın Hayat adlı küçük bir eczanesi vardı. Eczane haftada bir sabaha kadar açık kalır, babam nöbet tutardı. Nöbetçi olduğu gecelerde babamın akşam yemeğini ben götürürdüm. Uzun boylu, ince, yakışıklı babam kasanın yanında yemeğini yerken ilaç kokusunu koklayarak dükkânda durmayı severdim. Otuz yıl sonra bugün, kırk beş yaşımda ahşap dolaplı eski eczanelerin kokusundan hâlâ hoşlanıyorum.

ÖRNEK

- Kırmızı Saçlı Kadın – Orhan Pamuk

3.Gözlemci Bakış Açısı:

01

⇒ Anlatım
gözleme
dayalıdır.

02

⇒ Kahramanlar
3. kişilerdir.

03

⇒ Olayları
başkasının
gözünden
aktaran bir
anlatıcı vardır.

- Renknaz Hanım'ın gözleri canlandı. Her ne zaman kocasından azıcık bahsedilse söylenen şeyleri bütün dikkatiyle dinlemek âdetidir. Bedia, ziyaretini kısaca anlatıyordu; Şemseddin içeriye girdi. Henüz otuzuna gelmemiş genç, pek halsiz görünüyor. Zayıf, esmer yüzünde siyah ve kalın bıyıkları uzamış, kenarları sarkmış, dar omuzlan üstünde büyük başı onu daha fazla çelimsiz gösteriyor. Bedia'ya doğru koştu. Yıllarca görülmemiş bir dostu kucaklar gibi hemşiresini öptü:
- **Canan – Peyami Safa**
- **NOT:** Bir metinde birden fazla anlatıcı ya da bakış açısı bulunabilir.

ÖRNEK

